

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 56 • ΕΥΡΩ 1,25 ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

ΑΦΙΕΡΩΜΑ Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000

Χρηματοδότηση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000

Περιβάλλον και κοινωνικο-οικονομικά οφέλη

Η απασχόληση στον τομέα του περιβάλλοντος

Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα

Ξαναζωντανεύει η Λιμνοθάλασσα Δράνα

Βραβεία για την προστασία του περιβάλλοντος

Σε αυτό το τεύχος

Φιλόδοξοι στόχοι για την προστασία της βιοποικιλότητας τέθηκαν στην 7η Διάσκεψη των 188 κρατών μελών που υπέγραψαν τη Συμβασή για τη Βιολογική Ποικιλότητα. Έως το 2010 δεσμεύθηκαν για την ανάληψη δράσεων προκειμένου να μειώσουν το ποσοστό απώλειας της βιοποικιλότητας, να αναχαιτίσουν την εξαφάνιση των ειδών, των γονιδίων και των ενδιαιτημάτων (σελ. 3).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 και Βιοποικιλότητα (σελ. 4-13).

Η εγκατάσταση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Δεκαοκτώ χιλιάδες περιοχές έχουν χαρακτηριστεί προτεινόμενες για ένταξη στο Δίκτυο. Περισσότερα από 6.1 δισεκατομμύρια ευρώ απαιτούνται ετησίως για τη στήριξη της διαχείρισης σε αυτές τις περιοχές (σελ. 4-7).

Εργασίες για την αποτίμηση των πολλαπλών ωφελειών από το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 παρέχουν ικανοποιητικές ενδείξεις ότι οι ωφέλειες αυτές είναι πολύ σημαντικές για τους πληθυσμούς της υπαίθρου (σελ. 8-9).

Η ΕΕ δηλώνει ότι τα ήδη υπάρχοντα χρηματοδοτικά μέσα θα χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 (σελ. 9).

Στο παρελθόν, η περιβαλλοντική προστασία αποτελούσε απειλή για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Σήμερα, θεωρείται ως κινητήριος δύναμη για επενδύσεις, δύναμη που παράγει ανάπτυξη και απασχόληση. Στην ΕΕ περίπου 4 εκατομμύρια θέσεις προκύπτουν από τη ζήτηση για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες (σελ. 10-13).

Η Λιμνοθάλασσα Δράνα πολύ συμπορεύεται επάνω στη φυσική της κατάσταση και η τοπική κοινωνία θα μπορεί και πάλι να απολαμβάνει τα αγαθά της. Η Δράνα μας διδάσκει μαθήματα για τις συνεπείς ασύνετων έργων αλλά και για σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις (σελ. 14-15).

Βραβεία για την προστασία του περιβάλλοντος από το Γραφείο Ραμσάρ και τη Διεθνή Οργάνωση για τους Υγροτόπους (σελ. 16).

Βιολογική ποικιλότητα

Η σωτηρία...της φύσης, είναι πολύ μεγάλο πράγμα

Η συμφωνία για τα πρώτα βήματα προς την ίδρυση ενός παγκοσμίου δικτύου προστατευόμενων περιοχών άγριας ζωής, στην ξηρά και τη θάλασσα, ήταν η σημαντικότερη έκβαση της 7ης Διάσκεψης των Συμβαλλόμενων Μερών στη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα (COP7) που διεξήχθη στη Μαλαισία, τον Φεβρουάριο του 2004.

Στην Ευρώπη, η τάση εξαφάνισης ειδών είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Για παράδειγμα θεωρούνται απειλούμενα το 45% των ειδών θηλαστικών, το 15% των πουλιών και 45% των πεταλούδων και ερπετών. Υψηλόβαθμο στέλεχος της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλον της ΕΕ δήλωσε ότι «υπάρχουν ποικίλα περιβαλλοντικά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν αμέσως και θα πρέπει να γίνουν πολύ περισσότερα με επιτυχία. Η βιοποικιλότητα δεν αποτελεί μια πολυτέλεια αλλά μια αναγκαία προϋπόθεση για ζωή».

Στην Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη το 2002, οι ηγέτες των κρατών είχαν δεσμευθεί να αναλάβουν επιπλέον δράσεις προκειμένου να μειώσουν το ποσοστό απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010.

Φωτ. Αρχείο EKBV / Έγχρωμον

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επέλεξε έναν πιο φιλόδοξο στόχο: να αναχαιτίσει την εξαφάνιση των ειδών, των γονιδίων και των ενδιαιτημάτων ως το ίδιο έτος.

Η επέκταση των πόλεων και των οδικών δικτύων καταστρέφει και κατακερματίζει τα φυσικά ενδιαιτήματα από τα οποία εξαρτώνται άγρια είδη φυτών και ζώων. Η ΕΕ ήδη έχει χάσει περισσότερες από τις μισές υγροτοπικές της περιοχές. Η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων και η εισαγωγή ξενικών ειδών μειώνουν τα αποθέματα τροφής και τη φυσική ισορροπία των οικοσυστημάτων.

Φωτ. Αρχείο EKBV / Έγχρωμον

Επιπλέον, οι κλιματικές αλλαγές εικάζεται ότι θα επιφέρουν επιπρόσθετες καταπονήσεις στο φυσικό περιβάλλον.

Εκτός από τον βασικό στόχο της ίδρυσης ενός παγκοσμίου δικτύου αειφορικά διαχειριζόμενων περιοχών, η Διάσκεψη άνοιξε τον δρόμο για την επίτευξη μιας συμφωνίας σχετικής με τους δείκτες μέτρησης της βιοποικιλότητας, την πρόσβαση στις γενετικούς πόρους και τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των ωφελειών που πηγάζουν από αυτούς.

Μετά από 70 ώρες συζήτησης και διαπραγματεύσεων, η συνάντηση κατέληξε σε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα δράσεων για τις εθνικές και περιφερειακές προστατευόμενες περιοχές άγριας ζωής και τους ανθρώπους που ζουν από αυτές, έως το 2010 για χερσαίες περιοχές και έως το 2012 για θαλάσσιες.

Προς το παρόν και σε παγκόσμια κλίμακα, μόνο το 10% των περιοχών με υψηλή βιοποικιλότητα και το 1% των ωκεανών προστατεύονται και μάλιστα όχι ικανοποιητικά. Έτσι, η επιλογή ευδιάκριτων κριτηρίων για τον καθορισμό και τη διαχείριση των φυσικών περιοχών είναι αναγκαία. Στην Ευρώπη, το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 έχει σχεδόν ολοκληρωθεί στα 15 κράτη μέλη και απομένει να συμφωνηθεί ο κατάλογος των περιοχών στα 10 νέα κράτη μέλη.

Αποφασίσθηκε επίσης η βελτίωση του συντονισμού ανάμεσα στη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και άλλες σχετικές διεθνείς συμβάσεις, με την προοπτική μιας νέας Παγκόσμιας Συνεργασίας για τη βιοποικιλότητα και με απώτερο στόχο να έρθουν πιο κοντά οι οργανισμοί που εργάζονται σε θέματα σχετικά με τη βιοποικιλότητα και να συντονισθούν όλες οι προσπάθειες που γίνονται για τη διατήρησή της.

Οι συμφωνίες που επιτεύχθηκαν στη Διάσκεψη της Μαλαισίας μας επιτρέπουν να είμαστε αισιόδοξοι όσον αφορά την προστασία της πολύτιμης φυσικής μας κληρονομιάς και τη διατήρησή της στο μέλλον. Αυτό που απομένει είναι η ολοκλήρωση όλων αυτών των σχεδίων έως το 2010, το οποίο πλέον δεν φαντάζει και τόσο μακριά.

*Από το τεύχος 16 του περιοδικού Environment for Europeans
Απόδοση στα ελληνικά: Χρυσούλα Λιόντα*

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγγραμνον

Χρηματοδότηση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000

Το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 είναι ένα ευρωπαϊκό συνεκτικό, οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών διατήρησης το οποίο προβλέπεται από την Οδηγία για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ). Για τη δημιουργία αυτού του Δικτύου έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος από τα κράτη μέλη, με τον χαρακτηρισμό πλέον των 18.000 περιοχών ως υποψηφίων για ένταξη σε αυτό.

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / S. Umanets

Σήμερα, το Δίκτυο περιλαμβάνει προτεινόμενους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (pSCIs) με έκταση 45,3 εκατομμύρια εκτάρια και Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά (SPAs) με έκταση 27,4 εκατομμύρια εκτάρια. Στοιχεία για την ποσοστιαία κάλυψη των περιοχών του Δικτύου σε σχέση με την επιφάνεια κάθε κράτους μέλους αλλά και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 περιλαμβάνονται στο Βαρόμετρο ΦΥΣΗ 2000 της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλον. Το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζει η Δανία και το μικρότερο η Γαλλία (23,8% και 7,4% για τα pSCIs αντιστοίχως). Στο Βαρόμετρο, ωστόσο, συνυπολογίζονται και οι θαλάσσιες εκτάσεις γεγονός που οδηγεί σε αύξηση των ποσοστών κάλυψης. Στη χώρα μας, σύμφωνα με τα στοιχεία της χαρτογράφησης των τύπων οικοτόπων του 2002, η χερσαία επιφάνεια των χαρτογραφημένων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας ανέρχεται σε 2,1 εκατομμύρια εκτάρια ή 15,8% της χερσαίας έκτασης της Ελλάδας.

Η εγκατάσταση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 αποτελεί μεγάλο επίτευγμα. Ένα αποφασιστικό σημείο, μετά την ολοκλήρωση της ανακήρυξης των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης, είναι να στραφεί η προσοχή περισσότερο στη διαχείριση των περιοχών. Η εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων έχει αρχίσει

ήδη σε πολλά κράτη μέλη και θα πρέπει να ολοκληρωθεί στα επόμενα 2-3 έτη. Η εφαρμογή αυτών των σχεδίων καθιστά σαφές το θέμα της διάθεσης οικονομικών και άλλων απαιτούμενων πόρων.

Σε εφαρμογή του Άρθρου 8 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, το οποίο προβλέπει τη διαδικασία συγχρηματοδότησης της διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου (βλ. πλαίσιο), ορίστηκε επιτροπή εμπειρογνομόνων από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία εκτίμησε την ελάχιστη απαιτούμενη ετήσια δαπάνη σε 3,4 δισεκατομμύρια ευρώ για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κόστος αυτό αποτελεί άθροισμα των αρχικών εκτιμήσεων των κρατών μελών. Για τις 10 νέες χώρες η απαιτούμενη χρηματοδότηση υπολογίζεται σε 0,63-1,06 δισεκατομμύρια ευρώ και συνολικά για τις 25 χώρες σε 4,0-4,4 δισεκατομμύρια ευρώ το έτος. Μια νέα, περισσότερο ρεαλιστική εκτίμηση ανεβάζει την **απαιτούμενη ετήσια χρηματοδότηση σε 6,1 δισεκατομμύρια ευρώ**, ύψος το οποίο ενδέχεται να μεταβληθεί, καθώς στο μέλλον αφενός οι εκτιμήσεις κόστους διαχείρισης από τα κράτη μέλη θα βασίζονται σε κοινά αποδεκτές μεθόδους, αφετέρου η πρόοδος στην εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης θα βελτιώσει τις εκτιμήσεις αυτές.

Όρος Μαίναλο, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Σύνοψη των προβλέψεων του Άρθρου 8 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη συγχρηματοδότηση της διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000

Τα κράτη μέλη αποστέλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις εκτιμήσεις τους σχετικά με το κόστος διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000.

Σε συμφωνία με τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, η Επιτροπή προσδιορίζει τα απαραίτητα μέτρα διαχείρισης και το συνολικό κόστος που συνεπάγονται αυτά.

Η Επιτροπή, σε συμφωνία με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, εκτιμά το αναγκαίο ποσό της χρηματοδότησης –περιλαμβανομένης της συγχρηματοδότησης– που απαιτείται για την εφαρμογή των μέτρων.

Σύμφωνα με τις ανωτέρω εκτιμήσεις, η Επιτροπή θεσπίζει πλαίσιο δράσης προτεραιότητας με συγχρηματοδοτούμενα μέτρα.

Τα μέτρα που δεν περιελήφθησαν στο πλαίσιο δράσης λόγω έλλειψης επαρκών πόρων καθώς και εκείνα που έχουν περιληφθεί στο εν λόγω πλαίσιο δράσης αλλά δεν έχουν λάβει την αναγκαία συγχρηματοδότηση, ή συγχρηματοδοτήθηκαν εν μέρει μόνον, επανεξετάζονται, και η λήψη τους μπορεί στο μεταξύ να αναβληθεί από τα κράτη μέλη έως ότου γίνει ο απολογισμός αυτός.

Στις ζώνες όπου τα εξαρτώμενα από συγχρηματοδότηση μέτρα αναβάλλονται, τα κράτη μέλη αποφεύγουν τη λήψη οποιουδήποτε νέου μέτρου που ενδέχεται να επιδεινώσει την κατάσταση των ζωνών αυτών.

Ένα άλλο θέμα που έχει άμεση σχέση με τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου, αφορά το χρηματοδοτικό μέσο από όπου θα αντλούνται τα σχετικά κονδύλια. Αρχικά υπήρχε η σκέψη να δημιουργηθεί ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο, το οποίο θα είχε να κάνει αποκλειστικά με τη χρηματοδότηση και τον έλεγχο διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου. Για το θέμα της χρηματοδότησης του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 εκδόθηκε στις 15 Ιουλίου σχετική Ανακοίνωση της Επιτροπής με αριθμό 2004 (431)¹, σύμφωνα με την οποία τελικά επικράτησε η άποψη ότι πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα ήδη υπάρχοντα ταμεία, όπως:

Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΑΓΓΕ)

Μέσω της αγροτικής ανάπτυξης προσφέρει βοήθεια για την περιβαλλοντική γεωργία, για την ενάσκηση γεωργίας σε περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς και για τη δασοκομική πρακτική σε αγροτικές περιοχές σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται επίσης στις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Όλα τα κράτη μέλη προνοούν κάποια υποστήριξη για αγρότες ή δασοκτήμονες στις περιοχές του Δικτύου σε μια μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Προσφέρει δυνατότητες συγχρηματοδότησης σε επενδύσεις στο πλαίσιο περιβαλλοντικών προγραμμάτων αλλά και μέτρα ή σχήματα για τη διατήρηση της φύσης καθώς και για τη γενική ανάπτυξη της περιοχής (περιφέρειας).

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Προσφέρει δυνατότητες για τη συγχρηματοδότηση δράσεων, όπως η κατάρτιση, προώθηση των ευκαιριών απασχόλησης κ.λπ.

Κρίνος της θάλασσας, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Σ. Μηλιώνης

¹ Η Ανακοίνωση είναι διαθέσιμη στο Διαδίκτυο στη θέση: http://europa.eu.int/comm/environment/nature/nature_conservation/natura_2000_network/financing_natura_2000/index_en.htm

Αφιέρωμα

LEADER

Αυτή η πρωτοβουλία των Διαρθρωτικών Ταμείων επιτρέπει την εφαρμογή ολοκληρωμένων αγροτικών αναπτυξιακών προγραμμάτων σε επιλεγμένες περιοχές, τα οποία μπορεί να περικλείουν διαχειριστικά σχέδια και δράσεις καθώς και μέτρα προώθησης και ενημέρωσης για τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000.

INTERREG

Η πρωτοβουλία αυτή των Διαρθρωτικών Ταμείων επιτρέπει τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών καθώς και μεταξύ κρατών μελών και κρατών που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχει χρησιμοποιηθεί για την προώθηση επαυξημένης διαχείρισης διασυνοριακών περιοχών μεταξύ κρατών μελών και χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποδείχθηκε ότι είναι μια σημαντική πηγή χρηματοδοτήσεων για διασυνοριακά προγράμματα.

Ταμείο Συνοχής

Υπό τις τρέχουσες συνθήκες το Ταμείο αυτό είναι διαθέσιμο μόνο για τρεις χώρες: Ισπανία, Πορτογαλία και Ελλάδα, και αποσκοπεί στο να τις βοηθήσει να σημειώσουν πρόοδο στο περιβάλλον και σε διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών. Το Ταμείο προβλέπει υποστήριξη σε τεχνικά έργα παρά σε προγράμματα.

LIFE

Το χρηματοδοτικό μέσο LIFE περικλείει τρεις συνιστώσες. Το LIFE-Περιβάλλον, το LIFE-Φύση και το LIFE-Τρίτες χώρες. Μολονότι οι διαθέσιμοι πόροι για το LIFE είναι μάλλον περιορισμένοι σε σύγκριση με τα άλλα ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο

Χείμαρρος στην ορεινή Θεσσαλία. Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Σ. Μηλιώνης

Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, το μέσο αυτό χρησιμοποιήθηκε από όλα τα κράτη μέλη και διευκόλυνε στην υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων σε έναν μεγάλο αριθμό περιοχών. Το LIFE-Φύση προβλέπει επενδυτικές δραστηριότητες σχετικά με την προβολή των περιοχών και πιλοτικές εφαρμογές τεχνικών αποκατάστασης και διαχείρισης. Ως σήμερα έχει ενισχυθεί περίπου το 10% του συνόλου των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Το LIFE-Περιβάλλον έχει αξιοποιηθεί από λίγα κράτη μέλη για ειδικές βραχυπρόθεσμες δράσεις και όχι για τη βελτίωση της τρέχουσας διαχείρισης.

Δράσεις που απαιτούνται για την εφαρμογή του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 και είναι επιλέξιμες για συγχρηματοδότηση

Δεδομένης της εκτεταμένης ποικιλίας των τύπων οικοτόπων και των συνθηκών που επικρατούν στα κράτη μέλη, είναι φανερό ότι δεν μπορεί να υπάρξει ένας περιορισμένος τύπος δράσεων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Απαιτείται μία ευρεία ποικιλία, η οποία να περικλείει δράσεις για τη διατήρηση ζωντανών φρακτών, τη δημιουργία παρόχθιων ζωνών, την αποκατάσταση καταστραφέντων υγροτόπων, την εφαρμογή ειδικού δασοκομικού χειρισμού στα φυσικά δάση, ως την αποφυγή αποψιλωτικών υλοτομιών. Με την εφαρμογή κάθε τύπου δράσης θα πρέπει να διασφαλίζεται η συνέχεια του παραδοσιακού τρόπου διαχείρισης της περιοχής, η οποία σε πολλές περιπτώσεις αποδείχθηκε κρίσιμη για τη δημιουργία και διατήρηση των οικοτόπων που φιλοξενεί η περιοχή.

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Κατάλογος απαιτούμενων δράσεων για τη δημιουργία και διαχείριση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000

Κατηγοριοποίηση	Τύπος δράσεων
Περάτωση του καταλόγου των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 Δημιουργία (εγκατάσταση) του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000	• Διοικητική στήριξη της διαδικασίας επιλογής περιοχών. • Επιστημονικές μελέτες για την αναγνώριση των περιοχών. Επισκοπήσεις, απογραφές, χαρτογραφήσεις και εκτίμηση των συνθηκών. • Προετοιμασία του υλικού πληροφόρησης και δημοσιοποίησης.
Σχεδιασμός διαχείρισης, διοίκηση και διατήρηση των σχετικών με το Δίκτυο υποδομών	• Εκπόνηση στρατηγικών και σχεδίων διαχείρισης. • Δημιουργία φορέων διαχείρισης. • Ενημέρωση και διαβουλεύσεις με τις εμπλεκόμενες κοινωνικές ομάδες. • Αναθεώρηση στρατηγικών και σχεδίων διαχείρισης. • Κάλυψη τρεχουσών δαπανών φορέων διαχείρισης (συντήρηση κτηρίων και εξοπλισμού). • Συντήρηση προσβάσεων για χρήση της περιοχής από το κοινό, κέντρων πληροφόρησης, παρατηρητηρίων, πινακίδων, θέσεων θέας κ.λπ. • Προσωπικό.
Διαχείριση και παρακολούθηση	• Διαχειριστικά μέτρα π.χ. διατήρηση οικοτόπων και ειδών σε μια ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, βελτίωση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης οικοτόπων. • Υλοποίηση διαχειριστικών σχημάτων και συμφωνιών με τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές γης ή υδάτων για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, όπως δημιουργία ζωντανών φρακτών, δημιουργία παρόχθιων ζωνών, εφαρμογή ειδικού δασοκομικού χειρισμού σε υψηλά δάση, πρόληψη αποφιλωτικών υλοτομιών κ.λπ. • Παροχή υπηρεσιών, αντιστάθμιση αιρουμένων δουλειών ή απώλειας εισοδήματος. • Παρακολούθηση και εποπτεία. • Διαχείριση κινδύνων (πρόληψη και καταπολέμηση πυρκαγιών, πλημμυρών κ.λπ.). • Φύλαξη της περιοχής. • Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση. • Κατάρτιση και εκπαίδευση. • Διευκολύνσεις ενθάρρυνσης των επισκεπτών σε περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000.
Δαπάνες επενδύσεων	• Αγορά γης, συγκαταλεγμένης της αντιστάθμισης δουλειών. • Απαιτούμενες υποδομές για την αποκατάσταση τύπων οικοτόπων και ειδών. • Υποδομή για την πρόσβαση του κοινού, έργα ερμηνείας περιβάλλοντος κ.λπ.

Σπύρος Ντάφης

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Δ. Σαββαρίκας

Κοινωνικο-οικονομικές ωφέλειες από το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000

ΦΥΣΗ 2000 και δημιουργία θέσεων εργασίας

Μέσω των απαιτούμενων δράσεων σχετικών με το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 μπορεί να δημιουργηθεί ένας σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας. Μια μελέτη σε ευρωπαϊκό επίπεδο προσδιόρισε ότι το 1999 ένας μεγάλος αριθμός ευκαιριών απασχόλησης (125.000) έχει υποστηριχθεί από δραστηριότητες σχετιζόμενες με τη φύση, ενώ 100.000 από τις θέσεις εργασίας συνδέονται άμεσα με δραστηριότητες για τη διατήρηση της φύσης και λειτουργικές δαπάνες για τη διαχείριση των περιοχών. Ειδικότερα στη Γαλλία και την Ισπανία η διαχείριση της φύσης απασχολεί άμεσα 20.000 και 16.000 υπαλλήλους αντίστοιχα. Η διαχείριση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 οδηγεί σε απασχόληση 3-5 ατόμων (ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης) για κάθε περιοχή, ενώ οι δαπάνες για κάθε περιοχή ή για κοντινές περιοχές συμβάλλουν στη δημιουργία επιπρόσθετων θέσεων εργασίας.

Οι Πρέσπες αποτελούν σημαντικό οικότουριστικό προορισμό στην Ελλάδα,
Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Ε. Χοντολίδου

Έμμεση απασχόληση και «πολλαπλασιαστική επίδραση»

Τα οφέλη για απασχόληση δεν τελειώνουν στα όρια της περιοχής του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Για κάθε θέση εργασίας, ισοδύναμη με πλήρη απασχόληση, δημιουργείται ένας αριθμός έμμεσων θέσεων εργασίας οι οποίες δημιουργούνται ή υποστηρίζονται εκτός της περιοχής, για παράδειγμα εταιρείες εμπορίας τοπικά παραγομένων προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών σε τοπικά ξενοδοχεία.

Τα κέρδη των επιχειρήσεων και οι μισθοί των εργαζομένων ξοδεύονται άμεσα ή έμμεσα τοπικά, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και στηρίζοντας περισσότερες θέσεις εργασίας. Υπολογίζεται ότι για κάθε μία άμεση θέση εργασίας δημιουργούνται 1,5-1,75 έμμεσες θέσεις.

ΦΥΣΗ 2000 και τουρισμός

Ο σχετιζόμενος με τη φύση τουρισμός αποτελεί μια σημαντική πηγή εσόδων για τις αγροτικές περιοχές. Ήπιες δραστηριότητες όπως περίπατοι, πεζοπορία και ποδηλασία παράλληλα με την παρατήρηση πουλιών, φωτογράφιση της φύσης κ.λπ. συμβάλλουν κατά 438 εκατομμύρια στερλίνες μόνο στη Σκωτία. Το Εθνικό Πάρκο του El Teide δέχεται περισσότερους από 3 εκατομμύρια επισκέπτες και αποτελεί τον πόλο έλξης τουριστών για τα Κανάρια Νησιά. Η σημασία του οικότουρισμού αυξάνει επίσης στα νέα κράτη μέλη. Το 1999, το Εθνικό Πάρκο Sumava της Τσεχίας δέχθηκε 1,78 εκατομμύρια τουρίστες, συγκρινόμενο με τον μισό αριθμό που δέχθηκε το 1992. Συνεπώς, εκείνο που είναι σημαντικό είναι οι δαπάνες που συνδέονται με τον τουρισμό και το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Εκτιμήσεις δείχνουν ότι για κάθε ευρώ που δαπανάται σε μια φυσική περιοχή, 4-6 ευρώ δαπανώνται για δρόμους. Αυτό δείχνει σημαντικές ωφέλειες οι οποίες δεν αφορούν μόνο τις περιοχές του ΦΥΣΗ 2000 αλλά και τις παρακείμενες περιοχές.

Όρος Μαίναλο, Πελοπόννησος, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Πέρα από αυτές τις ωφέλειες υπάρχουν ένα σωρό άλλες οι οποίες δεν μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήμα όπως η παραγωγή και ο καθαρισμός του νερού, η προστασία από τη διάβρωση, η αναψυχική και υγιεινή επίδραση, η μείωση των θορύβων και της ρύπανσης κ.λπ.

Η προστασία της βιοποικιλότητας μέσω του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 μπορεί να προσφέρει σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Οικονομικά οφέλη μπορεί να προέλθουν από τις υπηρεσίες που προσφέρουν τα φυσικά οικοσυστήματα (π.χ. αποθέματα τροφής και προϊόντων ξύλου) και από τις δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή ή σχετίζονται με αυτή όπως ο τουρισμός, η κατάρτιση, η εκπαίδευση καθώς και η απευθείας διάθεση προϊόντων από τις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό τοπικό εισόδημα και να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Κοινωνικά οφέλη μπορεί να συνεπάγονται ευρύτερη απασχόληση και διαφοροποίηση των ευκαιριών για τον τοπικό πληθυσμό οδηγώντας σε μεγαλύτερη οικονομική σταθερότητα και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, διατηρώντας την πολιτιστική καθώς και τη φυσική κληρονομιά και ευκαιρίες για περιβαλλοντική εκπαίδευση, ψυχαγωγία, υγεία και ηρεμία.

Διάφορες εργασίες για την αποτίμηση των πολλαπλών ωφελειών από το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 παρέχουν ικανοποιητικές ενδείξεις ότι οι ωφέλειες αυτές είναι πολύ σημαντικές για τους πληθυσμούς της υπαίθρου και ιδίως για χώρες όπως η Ελλάδα, όπου παρατηρείται μείωση του εισοδήματος από την καλλιέργεια φυτών και την εκτροφή ζώων.

Σπύρος Ντάφης

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 θα βρίσκεται παντού

Αυτή αποτελεί και τη νέα πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τη χρηματοδότηση του Δικτύου. Η νέα ανακοίνωση προτείνει την οικονομική στήριξη του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 σε ένα ευρύ φάσμα χρηματοδοτικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με τη δόμηση και την αγροτική ανάπτυξη. Το γεγονός ότι οι περιοχές του Δικτύου είναι προστατευόμενες, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι στα όριά τους αποκλείονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η γεωργία ή ο τουρισμός, οι οποίες επίσης στηρίζουν τη βιοποικιλότητα των περιοχών.

Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλον της ΕΕ απέστειλε ερωτηματολόγια σε όλα τα κράτη μέλη προκειμένου να εκτιμηθεί ένα ρεαλιστικό ποσό χρηματοδότησης. «Η Επιτροπή έπρεπε να εκτιμήσει το κόστος με τον ακριβέστερο δυνατό τρόπο, διαφορετικά θα έχανε την αξιοπιστία της», εξηγεί ανώτερο στέλεχος. Η ΕΕ κρίνει ότι με την ένταξη των νέων κρατών μελών «...υπάρχουν πολλά που πρέπει να γίνουν. Για τα 15 κράτη μέλη χρειάστηκαν 10 έτη, αλλά ελπίζουμε να επιταχύνουμε αυτή τη φορά. Στην αρχή ήταν ένας εντελώς νέος τομέας εργασίας, ενώ τώρα υπάρχει πείρα και γνωρίζουμε τις διαδικασίες καλύτερα», τονίζουν εκπρόσωποί της.

Η επιτυχία του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 θα εξαρτηθεί από την υποστήριξη και τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων σε τοπικό επίπεδο ομάδων, περιλαμβανομένων των δημόσιων αρχών, των μη κρατικών οργανώσεων και της τοπικής κοινωνίας. Η άμεση ανάληψη συντονισμένων δράσεων κρίνεται εξαιρετικά απαραίτητη, καθώς στην Ευρώπη υπάρχουν πολλά απειλούμενα είδη φυτών και ζώων. Υψηλόβαθμο στέλεχος της ΓΔ Περιβάλλον ανέφερε πρόσφατα ότι «δεν υπάρχουν εθνικά σύνορα στην προστασία της φύσης. Μόνο με τη συνεργασία όλων των κρατών μελών της ΕΕ μπορούμε να προστατεύσουμε στο μέγιστο βαθμό τα πιο πολύτιμα είδη και τα ενδιαιτήματά τους».

«Στις προστατευόμενες περιοχές», εξηγεί, «υπάρχει ποικιλία ενδιαιτημάτων από τις Μεσογειακές ακτές ως τις βόρειες παγωμένες περιοχές, και από τους ατλαντικούς υγροτόπους ως τα βόρεια ευρωπαϊκά λιβάδια. Αυτή λοιπόν η ποικιλία καθιστά πιο μεγάλες τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε».

Από το τεύχος 16 του περιοδικού *Environment for Europeans*
Απόδοση στα ελληνικά: Χρυσούλα Λιόντα

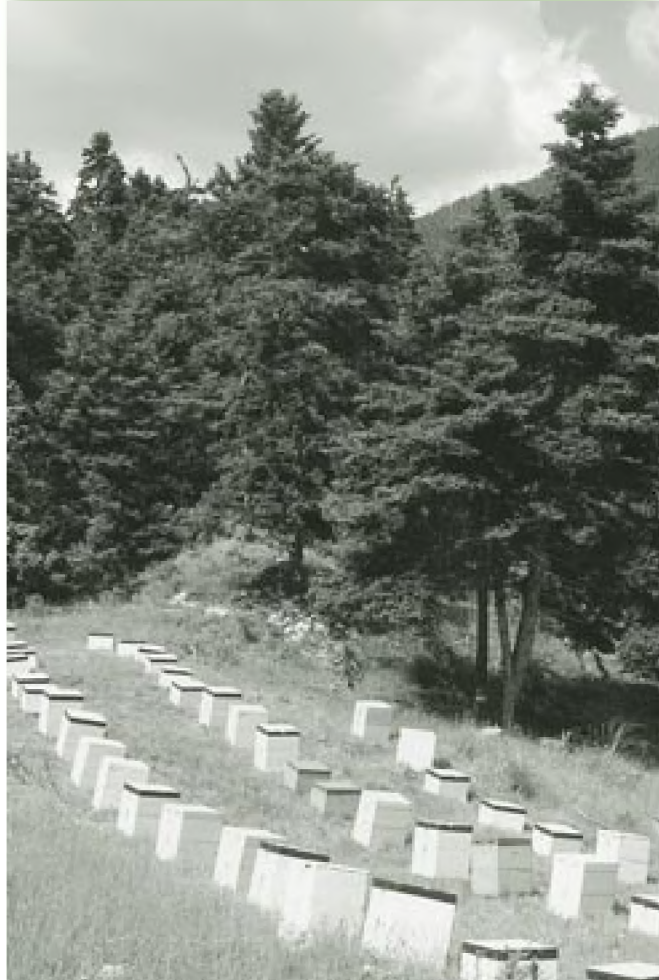
Περιβάλλον και Απασχόληση

Ιστορικά, η περιβαλλοντική προστασία αντιμετωπίστηκε ως απειλή για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Ωστόσο, από το 1997 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει ότι η περιβαλλοντική πολιτική, αν είναι καλά σχεδιασμένη, θα πρέπει να ειδωθεί ως ισχυρή κινητήριος δύναμη για επενδύσεις και για το κτίσιμο μιας αειφόρου Ευρώπης, ως δύναμη που παράγει ανάπτυξη και απασχόληση¹.

Η συζήτηση για τη σχέση που συνδέει τις περιβαλλοντικές πολιτικές και τη δημιουργία απασχόλησης δεν σταματά εδώ. Μετά την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Κιότο στην Ιαπωνία, στις 11 Δεκεμβρίου 1997, στο πλαίσιο της Σύμβασης για την Κλιματική Αλλαγή, εκπρόσωποι ενεργοβόρων βιομηχανιών ισχυρίζονται ότι μέτρα εφαρμογής των υποχρεώσεων που απορρέουν από το πρωτόκολλο θα οδηγήσουν σε απώλεια θέσεων εργασίας σε αυτές τις βιομηχανίες. Έτσι, διεκδικούν εξαιρέσεις ή άλλες ρυθμίσεις που θα μειώνουν την επίδραση στους κλάδους τους και θα μετακυλούν το βάρος σε άλλα σκέλη της οικονομίας. Ο αντίλογος είναι ότι με την εφαρμογή του πρωτοκόλλου αναδεικνύεται η δυνατότητα για αυξημένη απασχόληση σε νέους πιο αποδοτικούς ενεργειακούς κλάδους ή τεχνολογίες, που μπορούν να αντισταθμίσουν την απώλεια στους παραδοσιακούς ενεργοβόρους κλάδους ή τεχνολογίες.

Κτηνοτροφία, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Μελισσοκομία στο Όρος Μαίναλο, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Η κατάσταση παγκοσμίως

Έκθεση του ΟΟΣΑ² δείχνει ότι δραστηριότητες που συνδέονται με το περιβάλλον αποτελούν πηγή απασχόλησης σε αρκετά κράτη μέλη. Υπάρχοντα δεδομένα δείχνουν ότι η άμεση απασχόληση στον τομέα των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών κυμαίνεται μεταξύ 0,4% και 3% της συνολικής απασχόλησης, και μεταξύ του 1% και 1,5% στην πλειονότητα των κρατών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 κρατών μελών η απασχόληση στον κλάδο του περιβάλλοντος αποτελεί κατά μέσο όρο το 1,3% της συνολικής απασχόλησης, ενώ είναι υψηλότερη σε ορισμένα κράτη όπως η Αυστρία, η Δανία και η Γαλλία.

Σε ό,τι αφορά τα ποιοτικά γνωρίσματα της απασχόλησης, διαπιστώνεται μια πόλωση μεταξύ θέσεων χαμηλών προσό-ντων σε τομείς όπως η διαχείριση αποβλήτων, και θέσεων υψηλών προσόντων σε δραστηριότητες όπως οι περιβαλλοντικές μελέτες ή η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Το ποσοστό των γυναικών στον κλάδο του περιβάλλοντος είναι μικρότερο των εθνικών μέσων όρων γυναικείας συμμετοχής στην απασχόληση.

Οι πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη συνδυασμένη εκπλή-ρωση περιβαλλοντικών σκοπών και σκοπών ενίσχυσης της απασχόλησης βασίζονται κυρίως σε μακρο-οικονομικά εργα-λεία (π.χ. εφαρμογή περιβαλλοντικής φορολογικής μεταρρύθ-μισης που θα υπηρετεί στόχους απασχόλησης). Παράλληλα, από τις αρχές του 1990, περιφερειακά και τοπικά έργα έχουν γίνει συνηθέστερα. Οι πρωτοβουλίες αυτές είναι ποικίλες και

μπορούν να κυμαίνονται από μικρές, εθελοντικές οργανώσεις ή δίκτυα μικρών ή μεσαίων επιχειρήσεων που ενεργοποιούνται στην παροχή περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών έως μεγάλες πολυκλαδικές συνεργασίες για την εφαρμογή της Τοπικής Agenda 21 ή για την περιφερειακή αειφόρο ανάπτυξη. Παρόλα αυτά δεν υπάρχουν επαρκή δεδομένα για την επίδραση των τοπικών ή περιφερειακών πρωτοβουλιών στο περιβάλλον ή στην απασχόληση. Η ενεργοποίηση των τοπικών μετόχων και η ύπαρξη κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου επηρεάζουν την επιτυχία των πρωτοβουλιών αυτών. Τέλος, επισημαίνεται η ανυπαρξία μελετών που να χρησιμοποιούν την απασχόληση ως έναν σημαντικό δείκτη κατά την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών πολιτικών.

Τα δεδομένα για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Μελέτη που εκπονήθηκε για λογαριασμό της ΕΕ μεταξύ του 1998 και του 2000³ παρέχει στοιχεία σχετικά με το κόστος εφαρμογής των Κοινοτικών Οδηγιών για τον αέρα, το νερό και τα απόβλητα και με τη συνεπαγόμενη απασχόληση. Σύμφωνα με τη μελέτη, απαιτούνται ετήσιες δαπάνες 40 δις ευρώ ενώ οι επενδύσεις για το διάστημα 1990-2010 είναι της τάξης των 260 δις ευρώ. Αυτές οι δαπάνες συμβάλλουν στην επίτευξη περιβαλλοντικών σκοπών ενώ παράλληλα δημιουργούν

500.000 θέσεις εργασίας, αριθμό που ισοδυναμεί στο 3% των ανέργων της Ευρώπης των 15. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, τα οποία, σύμφωνα με τους συντάκτες της μελέτης, θα πρέπει να θεωρούνται τελείως προσεγγιστικά, παρέχουν τη δυνατότητα για συγκρίσεις μεταξύ των κρατών μελών. Παρατηρούνται, λοιπόν, υψηλότερες επενδύσεις στις πιο αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που αποδίδεται στο μέγεθος των περιβαλλοντικών πιέσεων αλλά και στις αυξημένες απαιτήσεις των πολιτών για ποιότητα ζωής. Ταυτόχρονα, σε περιοχές υψηλής ανεργίας παρουσιάζονται οι λιγότερες ευκαιρίες απασχόλησης, ως αποτέλεσμα επενδύσεων στους περιβαλλοντικούς τομείς που αφορούσε η έρευνα.

Σύμφωνα με άλλη μελέτη που έγινε για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁴, η **συνολική** απασχόληση που γεννάται από τη ζήτηση για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τουλάχιστον 2,6 εκ. θέσεις ενώ, αν ληφθούν υπόψη και τα έμμεσα και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, προκύπτουν 4 εκ. θέσεις. Για κάθε 1 δις ευρώ επένδυσης σε περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες βρέθηκε ότι γεννώνται επιπλέον 1,6 δις ευρώ σε λειτουργικά έξοδα, ενώ δημιουργούνται 30.000 άμεσες θέσεις εργασίας.

Πίνακας 1. Επενδύσεις και απασχόληση συνδεδεμένα με την περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κράτος μέλος	Ετήσια δαπάνη ως % ΑΕΠ	Ετήσια κατά κεφαλή δαπάνη (ευρώ)	Ετήσια απασχόληση συνδεδεμένη με τις κοινοτικές οδηγίες (Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης)	Απασχόληση ως % της ανεργίας
Αυστρία	0,77%	201	17.200	10%
Βέλγιο	0,67%	198	19.800	6%
Γαλλία	0,12%	77	50.100	2%
Γερμανία	0,07%	166	131.700	4%
Δανία	1,03%	99	6.400	5%
Ελλάδα	1,98%	78	15.700	4%
Ιρλανδία	2,87%	116	5.100	5%
Ισπανία	0,33%	76	39.100	2%
Ιταλία	0,16%	74	38.500	2%
Λουξεμβούργο	12,48%	172	700	12%
Μεγάλη Βρετανία	0,16%	75	52.900	3%
Ολλανδία	0,45%	221	31.500	12%
Πορτογαλία	1,74%	68	15.800	7%
Σουηδία	0,78%	114	10.400	3%
Φιλανδία	1,44%	99	5.600	3%
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	0,54%	110	440.400	3%

Περιβαλλοντική σήμανση στο Φοινικόδασος του Βάι, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Κατσακίωρη

Διαπιστώθηκε ότι αρκετές θέσεις εργασίας που γεννώνται από επενδύσεις σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνδέονται με πωλήσεις στις υπό ένταξη ή υποψήφιες χώρες. Υπάρχει μια μετάθεση απασχόλησης από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα ιδίως στη διαχείριση στερεών αποβλήτων (π.χ. Ολλανδία, Σουηδία, Μεγάλη Βρετανία). Στον κλάδο του περιβάλλοντος και ιδίως στους ελεύθερους επαγγελματίες και στους ερευνητές απαιτείται προσωπικό υψηλής εκπαίδευσης και δεξιοτήτων. Παράλληλα, υπάρχει διαρκής ανάγκη βελτισίσεων των δεξιοτήτων και κατάρτισης σε πολλούς κλάδους λόγω π.χ. τεχνολογικών εξελίξεων, με προφανείς επιδράσεις στους οργανισμούς που παρέχουν κατάρτιση.

Εργασίες αποκατάστασης πρηνών στην Εγνατία Οδό, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Κατσακιώρη

Η απασχόληση στον κλάδο του περιβάλλοντος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με μελέτη της «Αναπτυξιακής σύμπραξης για την ανάπτυξη συστήματος απόκτησης και πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων στον κλάδο του περιβάλλοντος»⁵ (Αναπτυξιακή Σύμπραξη EQUAL για το περιβάλλον), 15.000 είναι οι εργαζόμενοι στον τομέα στερεών και τοξικών αποβλήτων, 15.000 είναι οι εργαζόμενοι στον τομέα υγρών αποβλήτων και νερού, ενώ στον τομέα διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος απασχολούνται 200 εργαζόμενοι σε υπουργεία, εταιρείες συμβούλων και περιβαλλοντικές οργανώσεις (δεν περιλαμβάνονται οι εργαζόμενοι στα δασαρχεία) και 1.000 επιπλέον άτομα ετησίως εργάζονται εθελοντικά. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη αναμένεται αύξηση του αριθμού των θέσεων εργασίας, γεγονός που πηγάζει από τη συνεχώς εξελισσόμενη εθνική και κοινοτική νομοθεσία στον τομέα του περιβάλλοντος, τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την εξέλιξη της τεχνολογίας και των συστημάτων διαχείρισης των στερεών, υγρών αποβλήτων και φυσικού περιβάλλοντος.

Διατήρηση της φύσης και απασχόληση

Σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάστηκαν από διάφορους ομιλητές στο ευρωπαϊκό συνέδριο «Παγκοσμιοποίηση, Οικολογία και Οικονομία» στο Τίλμπουργκ της Ολλανδίας, στις 24-26 Νοεμβρίου 1999⁶, η διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας μπορεί να προωθήσει την απασχόληση. Θέσεις εργασίας δημιουργούνται στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, στον οικότουρισμό, στην εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών δράσεων και δράσεων ανάπτυξης της υπαίθρου, στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που υποστηρίζουν τη δράση των περιβαλλοντικών οργανώσεων κ.ά. Ενδεικτικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα που αναφέρθηκαν στο συνέδριο:

- Στη Μεγάλη Βρετανία η απασχόληση στη διατήρηση της φύσης και του τοπίου είναι μεγαλύτερη από 15.000 Ισοδύναμες θέσεις Πλήρους Απασχόλησης (ΙΠΑ). Στην Αγγλία και στην Ουαλία περισσότερα από 50.000 ΙΠΑ στον τουρισμό εξαρτώνται από τη διατήρηση της φύσης και του τοπίου.
- Στη Δανία υπολογίστηκε ότι, αν 10% της γεωργίας μετατρεπόταν σε οργανική, 1.560 νέες θέσεις εργασίας θα δημιουργούνταν, ενώ επενδύσεις 50 εκ. ευρώ κατ' έτος συνεπάγονται 500 θέσεις εργασίας για 15 χρόνια και 2.300 μόνιμες θέσεις εργασίας (αποκατάσταση, φυτεύσεις κ.λπ.).
- Στην Πρέσπα, 50-60 θέσεις εργασίας συνδέονται με τον οικότουρισμό.

Η σχέση δράσεων διατήρησης της φύσης και δημιουργίας απασχόλησης αποτέλεσε αντικείμενο αξιολόγησης του προγράμματος LIFE-Φύση⁷. Για τον σκοπό αυτό, αναλύθηκαν 63 έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το LIFE-Φύση. Εκτιμήθηκε ότι τα έργα αυτά συνεπάγονται απασχόληση 1.300 ανθρώπων. Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης επωφελούνται περισσότερο (κατά τα 2/3). Τα επαγγελματικά προφίλ είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα: 45% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ και 22% χειρώνακτες. Σημασία επίσης έχει ότι οι θέσεις εργασίας γεννώνται σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές ή σε περιοχές ελάχιστα αναπτυγμένες, με αποτέλεσμα η απασχόληση για τη διατήρηση της φύσης να αποτρέπει την εγκατάλειψη της υπαίθρου.

Στοιχεία για τα κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από τη λειτουργία του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000⁸ δείχνουν ότι 100.000 θέσεις εργασίας συνδέονται άμεσα με τη διατήρηση της φύσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι θέσεις αυτές αφορούν φύλακες, υπεύθυνους έργων, υπεύθυνους εκπαίδευσης κι όσους εκτελούν εργασίες για τη διαχείριση περιοχών. Το

Βιολογική καλλιέργεια σιταριού, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμων

ύψος της απασχόλησης που συνδέεται άμεσα με τη διατήρηση των περιοχών του Δικτύου, διαφέρει από περιοχή σε περιοχή ανάλογα με το αν υπάρχει κατάλληλος τοπικός και περιφερειακός σχεδιασμός και ενεργοποίηση των τοπικών φορέων για να αξιοποιήσουν τις αξίες της περιοχής τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι για κάθε 3 έως 5 θέσεις πλήρους απασχόλησης που γεννώνται άμεσα σε δραστηριότητες για το Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, μια πρόσθετη θέση εργασίας δημιουργείται μέσω του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος. Επιπλέον, εκεί όπου η ύπαρξη περιοχής του Δικτύου είναι ο κύριος λόγος για τουριστικές επισκέψεις, μια θέση εργασίας που συνδέεται άμεσα με την περιοχή μπορεί να υποστηρίξει άλλες 4-6 πρόσθετες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται μέσω τουριστικών εξόδων που γίνονται (για μετακίνηση, διαμονή, αγορές καθοδόν).

Σύμφωνα με στοιχεία της Αναπτυξιακής Σύμπραξης EQUAL για το περιβάλλον⁵, στην Ευρώπη το προσωπικό που συνολικά απασχολείται σε Εθνικά Πάρκα ανέρχεται σε 3.000 περίπου άτομα (μόνιμες θέσεις εργασίας). Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί, κατά μέσο όρο, σε περίπου 20 μόνιμες θέσεις εργασίας ανά Εθνικό Πάρκο, ενώ ο παγκόσμιος μέσος όρος προσωπικού είναι 27 άτομα ανά 1.000 km² χωρίς ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών.

Στην Ελλάδα έχουν συσταθεί 27 φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών όπως προβλέπεται από τον Νόμο 2742/1999. Για κάθε φορέα προβλέπονται έως 30 θέσεις εργασίας. Η μελλοντική χρηματοδότηση της λειτουργίας των φορέων αυτών αλλά και ευρύτερα της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας είναι κρίσιμο ζήτημα τόσο για τη διατήρηση της φύσης όσο και για την απασχόληση που συνδέεται με αυτήν.

Πολιτικές για το παρόν και το μέλλον

Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το περιβάλλον και την απασχόληση (Οικοδόμηση μιας βιώσιμης Ευρώπης)¹ διαπίστωνε ότι η Ευρώπη πάσχει από ταυτόχρονη υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων και υποαξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων της. Ταυτόχρονα δήλωνε ότι οι πολιτικές απασχόλησης και περιβάλλοντος είναι δυνατόν να αλληλοενισχύονται αμοιβαία. Σε ανάλογα συμπεράσματα οδηγούσαν οι παρεμβάσεις κατά το συνέδριο «Παγκοσμιοποίηση, Οικολογία και Οικονομία», με χαρακτηριστική διατύπωση αυτή του συνθήματος για «λιγότερες εισροές, λιγότερα απόβλητα, λιγότερες επιπτώσεις, περισσότερη απασχόληση».

Τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου αποτελούν αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Για ορισμένα μέτρα, όπως αυτά που αναπροσανατολίζουν τις κρατικές αρχές και τις δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις αναφορικά με καθαρότερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον παραγωγή και κατανάλωση, ή για την προώθηση της νέας τεχνολογίας, οι γνώμες των κοινωνικών εταίρων ως προς τις επιπτώσεις στην ανάπτυξη και στην απασχόληση δεν είναι αμιγώς θετικές. Αντιθέτως, συμφωνία όλων των πλευρών υπάρχει για τη σημασία που έχει η εκπαίδευση και η κατάρτιση για την επίτευξη τόσο των περιβαλλοντικών όσο και των αναπτυξιακών και κοινωνικών στόχων.

Ευτυχία Αλεξανδρίδου

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Κατσικιώτη

¹ Commission of the European Communities. 1997. Communication from the Commission on environment and employment (Building a sustainable Europe). COM (97) 592 FINAL. BRUSSELS.

² OECD. 2004. Environment and employment: an assessment. ENV/EPOC/WPNEP(2003)11/FINAL. PARIS.

³ European Commission Directorate General-Environment. 2000. Study on investment and employment related to EU policy on air, water and waste. EC 4739/M/11452-0. BRUSSELS.

⁴ ECOTEC Research and Consulting Limited. 2002. Analysis of the EU Eco-Industries, their Employment and Export Potential. A Final Report to DG Environment. BRUSSELS.

⁵ Αναπτυξιακή σύμπραξη για την ανάπτυξη συστήματος απόκτησης και πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων στον κλάδο του περιβάλλοντος. 2003. Καταγραφή επιχειρησιακών τομέων και ειδικοτήτων κατάρτισης και ανάλυση εργασίας για επιλεγμένες ειδικότητες του κλάδου Φυσικό Περιβάλλον. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.

⁶ Rob Wolters and Laura Buguña Hoffmann (Eds.). 2000. European Centre for Nature Conservation, 2000. (ECNC publication series on Man and Nature, vol. 4). TILBURG.

⁷ F LeBloch. 1997. LIFE-NATURE 1996 et l'emploi, report for the Commission (DG XI). BRUSSELS.

⁸ ECOTEC. 2001. Analysis of the EU Eco-Industries, their Employment and Export Potential. A report to DG ENV of the European Commission, DG ENV. BRUSSELS.

Ξαναζωντανεύει η Λιμνοθάλασσα Δράνα στον Έβρο

Η ιστορία της Λιμνοθάλασσας Δράνας και της υποβάθμισης που έχει υποστεί είναι γνωστή, όπως και η ανάγκη που υπάρχει για την επαναφορά της στη φυσική κατάσταση.

Η Λιμνοθάλασσα Δράνα, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

Από τον Ιούνιο του 2001 στην ευρύτερη περιοχή της λιμνοθάλασσας υλοποιείται έργο LIFE-Φύση με τίτλο «Αποκατάσταση και διαχείριση της Λιμνοθάλασσας Δράνας στο Δέλτα του Έβρου» και είναι το πρώτο έργο LIFE-Φύση που αφορά αποκλειστικά δράσεις διαχείρισης στην περιοχή του Δέλτα του Έβρου. Ανάδοχος του έργου είναι η Αναπτυξιακή Εταιρεία Έβρου. Εταίροι η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Έβρου και το Υπουργείο Γεωργίας και συγχρηματοδότες το ΥΠΕΧΩΔΕ και η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Γενικός σκοπός του έργου είναι να διατηρηθεί και να ενισχυθεί η υψηλή οικολογική αξία της περιοχής με την οικολογική αποκατάσταση της Λιμνοθάλασσας Δράνας και να προστατευθούν πέντε από τα πλέον απειλούμενα είδη της ορνιθοπανίδας στην περιοχή: η κοκκινόχηνα, η νανόχηνα, η λεπτομούτα, ο βασιλαετός και ο στικταετός.

Το έργο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

1. Ενίσχυση του περιμετρικού αναχώματος της Δράνας και επαναπλημμυρισμός της, με την ανακατασκευή της παλιάς διόδου επικοινωνίας με τη θάλασσα. Κατασκευή διωρύγων με θυροφραγμούς που θα επιτρέπουν την είσοδο γλυκού νερού στη λιμνοθάλασσα. Εκπόνηση σχεδίου διαχείρισης νερών και παρακολούθησης της αποκατάστασης της λιμνοθάλασσας.
2. Δημιουργία ενός δικτύου διωρύγων και αναχωμάτων περιφερειακά της Δράνας. Συντονισμός λειτουργίας των αντλιοστασίων. Δημιουργία μικρού φράγματος-αναβαθμού στον χείμαρρο Λουτρό. Τοποθέτηση σταθμών μέτρησης παραμέτρων νερού. Επιστημονική παρακολούθηση ειδών προτεραιότητας.
3. Δενδροφυτεύσεις ιθαγενών παραποτάμιων ειδών. Παρακολούθηση ειδών ορνιθοπανίδας και βλάστησης.
4. Οργάνωση και ανάπτυξη συστήματος προστασίας και επίοπτευσης της περιοχής. Σχέδιο διαχείρισης επισκεπτών.
5. Ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας και των εμπλεκόμενων ομάδων. Διοργάνωση συναντήσεων και προώθηση συνε-

ργασιών μεταξύ τοπικών φορέων. Λειτουργία Κέντρου Πληροφόρησης στην Τραϊανούπολη. Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών.

Οι παραπάνω δράσεις έχουν ως ειδικότερους σκοπούς:

1. Την αποκατάσταση της Λιμνοθάλασσας Δράνας, της δομής και των οικολογικών λειτουργιών της προς όφελος των ειδών πουλιών και ψαριών που στηρίζει.
2. Την αποκατάσταση των υπαρχόντων υγρολίβαδων και βοσκοτόπων στην περιφέρεια της Δράνας, για τα είδη κοκκινόχηνα, νανόχηνα και λεπτομούτα, με τη ρύθμιση ποσότητας των εισερχόμενων γλυκών νερών. Την παρακολούθηση της ποιότητας των νερών μέσω των αυτόματων σταθμών παρακολούθησης και των θυροφραγμών καθώς και την καταπολέμηση της ρύπανσης.
3. Την επέκταση του παρόντος παραποτάμιου δάσους προς όφελος των αρπακτικών ειδών όπως του βασιλαετού και του στικταετού.
4. Τη μείωση της όχλησης στα είδη πουλιών προτεραιότητας, με αποτελεσματική φύλαξη της περιοχής από παράνομες ενέργειες και την ανεξέλεγκτη κίνηση επισκεπτών.
5. Την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για την αειφόρο διαχείριση της περιοχής καθώς και για το οικονομικό όφελος από αυτήν.

Στα δύομισι χρόνια υλοποίησης του έργου, τα κατασκευαστικά έργα, όπως είχαν περιγραφεί σε μελέτη που συντάχθηκε από επιστημονικό σύμβουλο της Αναπτυξιακής Εταιρείας Έβρου (εταιρεία ΟΙΚΟΣ Ε.Π.Ε.) και το ΕΚΒΥ, έχουν ολοκληρωθεί και η λιμνοθάλασσα επαναπλημμύρισε. Ταυτόχρονα, έχει ολοκληρωθεί και η φύτευση αυτόχθονων ειδών παραποτάμιας βλάστησης στον χείμαρρο Λουτρό και σε αναχώματα της λιμνοθάλασσας.

Πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα έχουν προκύψει από το πρόγραμμα παρακολούθησης της ορνιθοπανίδας που υλοποιείται ήδη εδώ και δύο χρόνια. Στο πλαίσιο του έργου αυτού

έχει τεκμηριωθεί πλήρως ότι το Δέλτα του Έβρου αποτελεί σημαντική περιοχή διαχείρισης πολλών σπάνιων ειδών όπως η νανόχηννα και ο στικταετός. Συγκεκριμένα, ξεχειμώνιασαν στο Δέλτα 41 στικταετοί κατά το 2002-2003 και 20 κατά το 2003-2004, αριθμοί που δείχνουν πως το Δέλτα είναι ίσως η σημαντικότερη στη χώρα περιοχή για το είδος. Κάτι αντίστοιχο ισχύει και για τη νανόχηννα, της οποίας όλος ο ευρωπαϊκός αναπαραγόμενος πληθυσμός (52 άτομα) ξεχειμώνιασε στο Δέλτα το χειμώνα του 2003-2004.

Το πρόγραμμα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης απευθύνεται σε όλους τους επισκέπτες του Δέλτα του Έβρου και κυρίως στους κατοίκους της περιοχής. Κάθε σχολικό έτος υλοποιείται πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν μαθητές των γειτονικών χωριών. Τα αποτελέσματα του προηγούμενου σχολικού έτους παρουσιάστηκαν σε εκδήλωση με 500 μαθητές στις 5 Ιουνίου 2003, η οποία βραβεύθηκε ως η τρίτη καλύτερη στην Ευρώπη από το δίκτυο Eurosite (βλ. και ΑΜΦΙΒΙΟΝ, τεύχος 52).

Παράλληλα, υλοποιείται πρόγραμμα επόπτευσης-φύλαξης στην ευρύτερη περιοχή της Λιμνοθάλασσας Δράνας, με καθημερινές περιπολίες σε χερσαίες και υδάτινες διαδρομές. Η επόπτευση γίνεται σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες (Δασαρχείο Αλεξανδρούπολης, Διεύθυνση Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος του Νομαρχιακού Διαμερίσματος Έβρου, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Λιμεναρχείο Αλεξανδρούπολης), που ενημερώνονται για τυχόν παράνομες δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή. Αυτές αφορούν κυρίως βόσκηση ζώων σε απαγορευμένες εκτάσεις, παράνομη εγκατάσταση και λειτουργία σταυλικών εγκαταστάσεων και παράνομο κυνήγι.

Η Λιμνοθάλασσα Δράνα πολύ σύντομα θα επανέλθει στη φυσική της κατάσταση και όλοι θα μπορούν και πάλι να απολαμβάνουν τα αγαθά της. Από τη Δράνα μπορεί κανείς να αντλήσει μαθήματα τόσο για τις συνέπειες των ασύνετων ενεργειών του παρελθόντος όσο και για τις επιστημονικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται για να αντιμετωπισθούν εκείνες οι συνέπειες.

Ανδρέας Αθανασιάδης & Ελένη Μακρυγιάννη,
Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Έβρου

Θυμόμαστε πάντα τον Σταύρο Χατζηγιαννάκη

Επί το έργον κατά τη δημιουργία του τεχνητού υγροτόπου στον Γαλλικό ποταμό,
Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

Πέντε χρόνια πέρασαν από τότε που ο αγαπημένος μας Σταύρος Χατζηγιαννάκης έφυγε ξαφνικά από κοντά μας. Η συμβολή του στην αιφορική διαχείριση των υδατικών και εδαφικών πόρων υπήρξε καθοριστική. Έργα αποκατάστασης όπως αυτά της τέως Λίμνης Κάρλας, της τέως Λίμνης Μαυρούδας, της Λιμνοθάλασσας Δράνας, οφείλουν πολλά στις γνώσεις του αλλά και την ανεξάντλητη διάθεσή του για την αναγέννησή τους.

Ο Χατζηγιαννάκης υπήρξε πρότυπο επιστήμονα και συνάμα ανθρώπου. Έδωσε στις λέξεις συνάδελφος και δάσκαλος την πραγματική τους αξία. Μας έμαθε πως μαζί με την επιστημονική εγκυρότητα πρέπει να έχουμε ήθος και συνέπεια. Μας άφησε πολύτιμη κληρονομιά στα θέματα της αποκατάστασης και της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υγροτόπων.

Πέντε χρόνια μετά, η Κάρλα και η Δράνα ξαναζωντανεύουν. Και οι αναμνήσεις το ίδιο. Μνήμες για έναν άνθρωπο που κατέθεσε την πείρα, το μυαλό και την ψυχή του στην προώθηση της επιστημονικής γνώσης για τη διατήρηση της φύσης.

Το προσωπικό του ΕΚΒΥ

Καλαμιώνας στον ποταμό Έβρο, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Μ. Αναγνωστοπούλου

Βραβεία για την προστασία του περιβάλλοντος

Βραβεία Ραμσάρ 2005 για τη διατήρηση των υγροτόπων

Τα βραβεία για δράσεις που έχουν συμβάλει καθοριστικά στη διατήρηση και την αειφόρο χρήση των υγροτόπων, καθιερώθηκαν από τη Σύμβαση Ραμσάρ το 1996, προκειμένου να αναγνωρισθούν και να τιμηθούν άτομα αλλά και οργανισμοί παγκοσμίως που έχουν προωθήσει με το έργο τους τη διατήρηση των υγροτόπων.

Τα βραβεία του 2005 αφορούν τρεις κατηγορίες:

- **Βραβείο Ραμσάρ για τη Διαχείριση:** βραβεύονται δράσεις σχετικές με νομοθεσία, στρατηγικές, σχέδια, προγράμματα, έργα, επενδύσεις και εκστρατείες ενημέρωσης.
- **Βραβείο Ραμσάρ για την Επιστήμη:** βραβεύονται συνεισφορές σχετικές με την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και επιστήμης για τους υγροτόπους.
- **Βραβείο Ραμσάρ για την Εκπαίδευση:** βραβεύονται οι καλύτερες πρωτοβουλίες όσον αφορά την επικοινωνία, την εκπαίδευση αλλά και την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με έναν Υγρότοπο Διεθνούς Σημασίας.

Και τα τρία βραβεία απευθύνονται σε δράσεις που θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράδειγμα καλής πρακτικής για άλλους. Τα βραβεία απονεμήθηκαν για πρώτη φορά στην 7η Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Μερών το 1999 στην Κόστα Ρίκα (COP7). Η δεύτερη απονομή έγινε το 2002 στη Βαλένθια (COP8) ενώ η τρίτη απονομή θα γίνει κατά την 9η Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Μερών τον Νοέμβριο του 2005 στην Καμπάλα της Ουγκάντα (COP9).

Δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλα τα ιδρύματα, μεμονωμένα άτομα, κρατικοί οργανισμοί, μη κρατικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και ιδιωτικές επιχειρήσεις οποιασδήποτε εθνικότητας. Η προθεσμία για υποβολή αιτήσεων προς τη γραμματεία του Γραφείου Ραμσάρ λήγει στις 31 Οκτωβρίου 2004.

Για το έντυπο της αίτησης καθώς και για λοιπές πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε την παρακάτω διεύθυνση της ιστοσελίδας Ραμσάρ: http://www.ramsar.org/key_awards_index.htm.

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Χρ. Παρχαυδής

Νέο βραβείο προς τιμή του Luc Hoffmann

Η Διεθνής Οργάνωση για τους Υγροτόπους (Wetlands International), με αφορμή τον εορτασμό των 50 ετών από την ίδρυσή της, καθιέρωσε ένα νέο βραβείο με τίτλο «Luc Hoffmann Μετάλλιο για την Επιστήμη και τη Διατήρηση των Υγροτόπων». Το βραβείο θα απονέμεται κάθε τριετία προς τιμή του Δρ. Luc Hoffmann. Ο Luc Hoffmann είναι ένας από τους ιδρυτές της οργάνωσης και εξακολουθεί να εμπνέει και να στηρίζει όλους εκείνους που μοιράζονται το πάθος του για τους υγροτόπους. Το βραβείο θα απονέμεται σε άτομο που έχει επιδείξει άριστο έργο σχετικό με μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατηγορίες: επιστημονική έρευνα, επικοινωνία, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού και διαχείριση υγροτόπων. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικές με το βραβείο Luc Hoffmann, μπορείτε να επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.wetlands.org/about/WI/LH_Award.htm.

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 56

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

E-mail: marlak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακώρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης,

Π. Α. Γεράκης, Παύλος Γιαμάς, Μαρία Κατσακώρη, Χρυσούλα Λιόντα,

Σπύρος Ντάφης, Δημήτρης Παπαδόμος, Βασιλική Τσιαούση

Φιλολογική επιμέλεια: Χρυσούλα Λιόντα

Φωτογραφία εξωφύλλου: Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Σ. Μηλιώνης

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Ανατολή Καλεντζίδου, Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο Θέρμης
Αριθμός Άδειας

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.